

**NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV**

**ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVIŠTĚ STŘEDNÍCH
ČECH V PRAZE**

Váš dopis čj. / ze MH-VÚP/3152/2019-2/Zi
Naše čj.: NPU-321/17684/2019
Vyřizuje: Ing.arch. Eva Vyletová, Ing. Rudl
Spisový znak: 820.2

**Městský úřad Mnichovo Hradiště
Odbor VÚP
Masarykovo nám. 1
295 21 Mnichovo Hradiště**

Praha 25.3.2019

Odborné vyjádření podle ust. § 14 zák. č. 20/1987 Sb., ve znění pozdějších předpisů

**Věc : Mnichovo Hradiště, správní obvod obce Mnichovo Hradiště, městská památková zóna,
revitalizace Masarykova náměstí - dokumentace pro stavební povolení**

Na základě žádosti, kterou jsme obdrželi dne 4.3.2019, zasíláme následující vyjádření z hlediska památkové péče.

Náměstí se nachází na území, které bylo vyhláškou KNV v Praze ze dne 28. 9. 1990 prohlášeno městskou památkovou zónou. Předmětem žádosti je revitalizace Masarykova náměstí. S žádostí byla předložena dokumentace pro stavební povolení, kterou zpracoval Rehwaldt Landschaftsarchitekten, Bautzner Str. 133, 01099 Dresden, v září 2018.

A. URBANISTICKO-ARCHITEKTONICKÉ ŘEŠENÍ

Projektová dokumentace pro stavební povolení navazuje na předchozí dokumentaci pro územní řízení, ke které bylo zasláno vyjádření NPÚ dne 10.8.2017. Cílem navržených úprav má být vytvoření multifunkčního prostoru pro společenské aktivity, místo setkávání, odpočinku, kulturní a obchodní centrum města. Vlastní plocha náměstí je z hlediska dopravy koncipována jako obytná s vyznačením dvou jednosměrných koridorů pro pohyb vozidel. Prostor náměstí je minimálně výškově členěn, aby byla zajištěna jeho celistvost a bezbariérovost. Jednotlivé funkční plochy jsou materiálově odlišeny. V největší míře je využita stávající žulová dlažba a to zejména na pojezdové plochy náměstí. Pochozí plochy (centrální část a obvodové chodníky) budou dlážděny tzv. divokou mozaikou, která kombinuje různé typy a velikosti kamene. Předprostor radnice má být zvýrazněn velkoformátovou žulovou dlažbou uloženou ve stejné rovině s okolní mozaikou, obdobně má být dlážděn i prostor v okolí mariánského sloupu. V severní části náměstí je navržena odpočinková zóna s vodním prvkem a s výsadbou 24 stromů ve třech řadách po osmi. Na východní straně náměstí má být před radnicí umístěna socha pána Budovce z Budova a na protější straně v linii před průčelím budov vysazeno 5 stromů. Na jižní straně náměstí je navržena výsadba 7 stromů lemujících po obou stranách průjezdní komunikaci na Turnov. V západní části náměstí je v prostoru před „radničním“ blokem po obou stranách mariánského sloupu navrženo umístění záhonů s trvalkami a lavičkami.

Z památkového hlediska je záměr přijatelný s těmito podmínkami:

1. V okolí mariánského sloupu nebude užitá velkoformátová dlažba.
2. Mozaiková dlažba dochovaná na části chodníků po obvodu radničního bloku bude šetrně rozebrána a znovu použita pro obnovu dlažeb chodníků v rámci řešeného území.
3. Současně upozorňujeme, že záměr je nutné předem projednat s Archeologickým ústavem AV ČR.

Zdůvodnění:

Masarykovo náměstí v Mnichově Hradišti je centrálním prostorem městské památkové zóny. Urbanistickou strukturu náměstí utvářela zejména barokní zástavba štítově orientovaných domů s bočním průjezdem do dvora. Ta se velmi dobře zachovala na západní straně náměstí. Na severní a východní straně náměstí do zástavby výrazněji zasáhly novostavby 19. a počátku 20. století. K nim patří zejména budova bývalé městské spořitelny s hodnotným průčelím z roku 1915 a budova základní školy, které pozměnily i výškovou hladinu zástavby. Od 19. století prošel určitou proměnou i vlastní prostor náměstí. Jeho proměnu včetně povrchů můžeme sledovat na archivních fotografiích. Nejstarší fotografie z doby kolem 1880 zachycují na ploše náměstí pouze dlážděné pásy v návaznosti na dálkové komunikace, ostatní plocha byla zřejmě nezpevněná. Na počátku 20. století bylo náměstí již v celém rozsahu dlážděné nepravidelným lomovým kamenem, přičemž hlavní komunikační tahy byly dlážděny řádkovou dlažbou. Po obvodu zástavby probíhaly chodníky s mozaikovou dlažbou, podél kterých byly vysázeny stromy s menšími korunami dosahujícími zhruba úrovně patrové římsy okolních domů. Dominantou západní strany náměstí je na starších fotografiích mariánský sloup, který tehdy ještě nebyl obklopen výsadbou, která jej později nevhodně zastínila. Kolem mariánského sloupu býval vymezen ovál ohraničený nízkým litinovým zábradlím, pravděpodobně se záhonem. Od 2. poloviny 20. století byly prováděny úpravy, které prostor náměstí postupně degradovaly. Kromě zániku větší části mozaikových chodníků a náhrady části dlažeb asfaltovým povrchem zasáhly negativně do prostoru náměstí i nové výsadby dřevin. K nim patří zejména dřeviny na západní a severní straně „radničního“ bloku, které pohledově zastínily mariánský sloup a nevhodně tak potlačily jeho uplatnění jako pohledové dominanty této strany náměstí. Zeleň u severozápadního nároží „radničního“ bloku ale také nevhodně ovlivnila pohledovou celistvost prostoru náměstí a jeho kvality.

Koncepce předloženého návrhu v zásadě zohledňuje výše uvedený vývoj a předpokládá odstranění hlavních závad. Navržené sjednocení prostoru nepravidelnou dlažbou je v souladu s historickou podobou a funkcí náměstí. Z památkového hlediska byly již v předchozím stupni zpracování uplatněny připomínky týkající se dlažby chodníků a dlažby v okolí mariánského sloupu. Požadována byla obnova mozaikových chodníků, které se zachovaly podél „radničního“ bloku. Na základě konzultací s přihlédnutím k celkové koncepci řešení bylo od požadavku obnovy mozaikové dlažby na stávajícím místě ustoupeno s tím, že bude využita v rámci řešeného území, například u chodníků navazujících ulic. Připomínky se týkají i navržené velkoformátové dlažby z žulových desek o rozměrech 0,5 x 1 metr, která by působila v daném prostředí v kontextu mariánského sloupu nevhodně a nemá opodstatnění ani z historického hlediska. Dalším problematickým bodem návrhu byla navržená výsadba 30 stromů na severní straně náměstí. Tento bod návrhu byl již od počátku zpracování připomínkovan a konzultován. Z památkového hlediska bylo požadováno, aby zeleň byla řešena jako doprovodný prvek, podtrhující prostorové utváření náměstí. Stávající návrh počítá oproti předchozímu s určitou redukcí počtu i velikosti stromů a je tak určitým kompromisem, který lze z památkového hlediska akceptovat.

B. ZELENĚ

V rámci revitalizace náměstí má též dojít k zásahům do zeleně. Odstraněny mají být všechny třešně (*Prunus serrulata*), hrušeň a bříza. Na základě místního šetření došlo k upřesnění kácení dvou vzrostlých tisů a dvou vzrostlých magnolií. Ohledně výsadeb jsou navrženy okrasné jabloně v severní části náměstí (ve skupině před budovou pošty) a v řadě před zástavbou východní strany náměstí. Při ulici Turnovská je navržena platanová alej. V okolí morového sloupu by měly být trvalkové záhony doplněné brslenem (*Euonymus alatus*).

Z hlediska rozvrhu výsadby zeleně je návrh přijatelný, a to za předpokladu dodržení následujících podmínek:

1. Navržená výsadba okrasných jabloní a platanů bude nahrazena jinými druhy dřevin.
2. Složení trvalkových směsí a keřové výsadby bude upřesněno.
3. Konečný výběr bude konzultován se zástupci památkové péče.

Zdůvodnění:

Ve věci výsadby nových dřevin, navržených v projektu, proběhlo dne 19. 3. 2019 jednání za účasti zástupců města Mnichova Hradiště, autorky projektu, zástupce výkonného orgánu památkové péče a pověřeného pracovníka ÚOPŠČ NPÚ. Projektant vysvětlil důvody pro zvolení navržených druhů, zástupce NPÚ naopak uvedl důvody, proč není výsadba těchto stromů na náměstí vhodná. Ke shodě tedy nedošlo.

Jabloň byla nejspíše nejčastěji vysazovaným ovocným stromem v české kulturní krajině, a to jak v rámci sídel, ve vazbě na ně a v podobě stromořadí podél cest. Rozsah zahrad s ovocnými stromy a sadů v Mnichově Hradišti dokládají mapy stabilního katastru. Ovocné stromy zde byly vysazeny ve většině zahrad na úzkých parcelách za domy kolem náměstí, větší sady byly na jihozápadním okraji města i na severu směrem k zámku. Zbylé zahrady s ovocnými stromy jsou ještě dobře patrné na letecké mapě z roku 1953. Jabloň tedy měla vždy v Mnichově Hradišti své místo, ale vždy jako užitkový strom v zahradách za domy, nebo v sadech vně zástavby. Jabloň tedy nikdy nebyla a nemohla být vysazena v ploše náměstí nebo ulicích. I když jde o tradiční strom, jeho výsadba v prostoru náměstí, přes nepochybný efekt příjemně kvetoucích stromů, by působila nevhodně. Platí to i pro okrasnou jabloň.

Zelení v městských památkových zónách byla již věnována značná pozornost. Na základě průzkumu zeleně ve 34 MPZ bylo provedeno hodnocení druhového složení, kvality a stáří stromů, na náměstích a v ulicích a to jak solitérních dřevin, tak alejí a stromořadí (Kolektiv, Zeleně městských památkových zón Středočeského kraje, 2014). V žádné MPZ nejsou jabloně na náměstí a v ulicích zastoupeny, stejně tak platany, které vzhledem ke svému vzrůstu mohou mít pouze úlohu vhodně umístěných solitérních stromů, zejména v parcích. Do středočeských měst, tedy i do Mnichova Hradiště, nelze přenášet výsadbu známou z jihoevropských měst, třeba od jižní Francie po Bosnu Hercegovinu, kde aleje vysokých platanů vytvářejí příjemný stín.

Výběr dřevin na náměstí by měl vycházet ze stanovištních podmínek, velikosti a tvaru a jedinečnosti prostoru i místní tradice. Zeleně zde má pouze doplňkovou úlohu. Liniová zeleně by měla zvýrazňovat tvar, organizovat prostor, dávat mu měřítko, dotvářet jeho jedinečnost, nezakrývat hodnotné stavby. Slohový charakter zástavby vzhledem k její různorodosti není v daném případě pro výběr dřevin určující.

S ohledem na druhovou skladbu výsadby stromů v minulosti se tedy nabízí řada možností. Z hlediska tradice má v Mnichově Hradišti v rámci města význam lípa a javor stříbrný. Náměstí od 20. – 30. let 20. století vhodně dotvářelo stromořadí nízkých malokorunových stromů, vysazených po obvodu chodníků (zřejmě hloh). Jako alternativy pro výsadbu nových stromořadí tedy na náměstí v Mnichově Hradišti doporučujeme například kultivar hlohu obecného, javor mlec,

s kulovitou korunou nebo jeřáb. Z hlediska tradice je vhodná lípa srdčitá, která je v historických centrech středočeských měst nejčastěji vysazeným stromem. V relativně nedávné době vysazená lipová stromořadí příznivě dotvářejí prostory některých pravidelných i nepravidelných středočeských náměstí. Otázkou pochopitelně může být u těchto stromů vzrůst v budoucnosti. Použitelné jsou také slivoně, z keřů je pak vhodný šeřík. Uvedené dřeviny jsou pro prostor náměstí, které mohou malebně doplnit, příznivým řešením. Pro prostor před budovou pošty a na východní straně náměstí jsou vhodné právě nízké malokorunové stromy. Zásadní bude pochopitelně kvalita výsadby, nejlépe s ochranou kořenových systémů, a následná péče.

Dřeviny, navržené ke kácení jsou vesměs nevhodným sortimentem. K nepatřičné výsadbě v prostoru náměstí patří i samy o sobě relativně hodnotnější tisy, které je však třeba posuzovat z hlediska celkové kompozice a prostředí barokního mariánského sloupu.

Mgr. Eva Zápalková
vedoucí odboru péče o památkový fond